

Landbruget i Norge 1883.

I Modsætning til den foregaaende, særdeles milde og snefrie Vinter, var Vinteren 1882—83 meget langvarig, snefuld og i det Hele taget kold. Det var en ægte »norsk« Vinter, som i Størstedelen af Landet holdt Markerne dækkede med dyb Sne i fulde 5 Maaneder. Men da Vaaren kom, gik Sne-smeltningen overraskende hurtig; Jorden laa for det meste ufrossen under Sneen, og Markerne vare skikkede til Bearbejdning faa Dage efter, at de sidste Sneflækker vare forsvundne. Foraarsarbejderne kunde begynde i rette Tid, og de vare begunstigede af særdeles heldige Vejrforhold, saa at Kornet kom godt i Jorden og spirede under gunstige Forhold. I den største Del af Landet var Vejret ganske gunstigt ogsaa ud over Sommeren og Høsten. I det Østenfjeldske var Sommeren vel noget for fugtig, og Indhøstningen, især af Hø, var til sine Tider noget besværlig; samtidig var der i andre Dele af Landet, navnlig i det Nordenfjeldske, tildels Mangel paa Regn. Men det kan vistnok siges, at man sjældent i vort vidtstrakte Land har havt saa jævnt heldige Vejrforhold som i det forløbne Aar. Blot i de to nordligste Amter, Tromsø og Finmarken, kan Vejret betegnes som ugunstigt, stærk Varme og vedvarende Tørke gjorde her Afbræk i Planternes Udvikling.

For Høstsæden var den langvarige Vinter med en Masse Sne paa ufrossen Mark dog ikke heldig. Mange Rugagre maatte opløjes, og det var sjældent at se en rigtig vakker Rugmark. Men Høstsæden har i det Hele taget ringe Betydning for det norske Jordbrug.

Vaarsæden har givet et tilfredsstillende Udbytte. I det Østenfjeldske blev Kvaliteten ikke rigtig god, da der faldt for megen Regn i Sommerens Løb; de frodige Agre gik stærkt i Lægd, og der blev meget Letkorn. Men Indhøstningen var heldig, Frost gjorde intetsteds Skade, og der

er Grund til at antage, at Udbyttet i denne Landsdel har været som i et godt Middelaar. I de øvrige Dele af Landet var Sommeren tildels meget for tør, saa at Udbyttet næppe blev over middel, hvad Mængde angaaer, men til Gjengjæld var Kvaliteten særdeles god.

Af Hø er der avlet mere end sædvanligt, mangesteds meget mere. Navnlig var Udbyttet rigt i det Østenfjeldske, hvor dog Kvaliteten tildels blev noget forringet paa Grund af ustadigt Vejr under Indhøstningen. De to nordligste Amter, Tromsø og Finmarken, danne en Undtagelse; der var Sommeren for tør og varm, saa at Græsset brændte bort, og tør-lændte Enge lønnede det sig ikke engang at slaa.

Foderbeholdningen er i Vinter ganske betydelig. Navnlig gjælder da dette om det Østenfjeldske, hvor man avlede megen Halm, og hvor der desuden fra det foregaaende Aar henlaa ikke ubetydelige Mængder af saavel Hø som Halm. Beholdningen af Foder er her saa stor, at den ikke paa langt nær vil medgaa i Vinterens Løb, skjøndt det kan antages, at Antallet af Kreaturer er i Stigende, efterat man nu har havt et Par gode Græsaar efter hinanden.

Havnegangene vare i Regelen gode, og Sæterdriften har givet et tilfredsstillende Udbytte.

Poteterne ere Aarets daarligste Afgrøde. De stode særdeles lovende, og man har næsten overalt høstet mange Fold, men det viste sig ved Optagningen, at en meget stor Part var angreben af Sygdom. Blot ganske enkelte Egne bleve forskaanede for Sygdommen, navnlig nogle afsides liggende Fjeldbygder, og der er Udbyttet meget godt. For Landet i dets Helhed antages det, at Udbyttet af gode Poteter har været mindre end i et Middelsaar. Andre Rodfrugter, Turnips o. l., have givet et jævnt godt Udbytte.

Sluttelig kan det anføres, at Frugtavlens, der har endel Betydning for visse Egne af det Vestenfjeldske, var særdeles rig.

Den norske Landmand har altsaa al Grund til at være tilfreds med Aarets Afgrøde. Men det pekuniære Udbytte har forholdsvis været mindre tilfredsstillende. Landmandens

Produkter have, paa faa Undtagelser nær, staaet i lav Pris, Afsætningen har været træg, og Salget har ikke indbragt mange Kontanter, samtidig som det har været vanskeligt at faa Udgifterne til at gaa ned.

Skjøndt begge de sidst forløbne Aar maa betegnes som jævnt gode, tør man næppe sige, at Landmandens pekuniære Stilling er styrket. Adskillige Tegn tyde paa, at der tvertimod mangesteds arbejdes under ganske trykkede Forhold. Der udbydes saaledes talrige Ejendomme tilsalgs, Ejendomspriserne synes at være nedadgaaende, og der viser sig en ikke ringe Laanetrang. Alt dette er formentlig nærmest en Følge af, at Landets Forretningsliv i det Hele taget i en Række af Aar har ligget nede, om der end ved Siden heraf gjør sig andre Faktorer gjældende. Den norske Landmand er i høj Grad afhængig af de Konjunkturer, hvorunder Landets øvrige Næringsveje, og da navnlig Trælasthandel, Skibsfart og Fiskeri virke. Først fordi Priserne paa de Produkter, som han har at sælge, for en meget væsentlig Del afhænge af Forretningernes Tilstand i Almindelighed inden Landet; thi det er hyppigt, ja maaske overvejende, saadanne Produkter, som ikke let kunne blive Gjenstand for Indførsel fra andre Lande, og de ere derfor forholdsvis uberørte af Prissvingningerne andensteds. Dernæst fordi en saa stor Del af de norske Landmænd, samtidig med at de ere Jordbrugere, ogsaa ejer Skov, Skibsparter, deltager i Fiskeri, eller paa anden Maade er direkte knyttet til en anden Bedrift end Jordbruget.

Trods det Tryk, der saaledes hviler paa mangan Landmand, sporer man dog overalt et jævnt Arbejde for Jordbrugets Fremgang, og det tør siges, at dette Arbejde omfattes med stedse stigende og mere almen Interesse. Søgningen til Landbrugsskolerne er meget stor, tildels saa stor, at mange Ansøgere ikke have kunnet faa Plads. Dette gjælder saavel de lavere Landbrugsskoler, hvoraf der for Tiden er sex, som den højere Landbrugsskole i Aas. Statens Landbruksingeniører og Statsagronomerne have mere Arbejde, end de kunne overkomme, og det samme gjælder om de fleste Amtsgagronomer. Landbrugsforeningerne kunne glæde sig ved

forholdsvis god Tilslutning, og Interessen for de allerede bestaaende synes at være tiltagende, samtidig med at der hyppig stiftes nye. Blandt andet er der dannet en »Frøavlsforening«, og denne har faaet i Stand en Frøkontrolstation paa Landbrugsskolegaardens Haug i Kristians Amt. Landbrugslitteraturen har i Aarets Løb modtaget adskillig Tilvæxt af baade større og mindre Værker; her skal blot nævnes »Norges Landbrug i dette Aarhundrede«, af Landbrugsdirektør J. Smitt, en Bog, der tør have Interesse ogsaa for danske Læsere. Den periodiske Landbrugslitteratur møder dog stedse mange Vanskeligheder under vore snævre Forhold; med Aarets Udgang ophørte Direktør F. A. Dahls »Tidsskrift for Landmænd«, og det eneste Landbrugstidsskrift af nogen Betydning er nu Ugeskriftet »Norsk Landmandsblad«.

Interessen for Mejerivæsenet og Bestræbelserne for at udvikle dette ere i Fremgang, men det mangler endnu meget paa, at Tilstanden kan siges at være tilfredsstillende. Produktionen er uden Tvivl i ganske god Væxt, men tilfredsstillende endnu ikke Landets Behov, hvad Smør angaaer, medens Indførselen af Ost dog kun er ubetydelig. De offentlige Foranstaltninger til Mejerivæsenets Fremme forestaaes af det kgl. Selskab for Norges Del, der har ansat 4 omrejsende Mejerimestre og underholder 4 Mejeriskoler, udelukkende for Kvinder. Det er i den sidste Tid i Pressen oftere fremhævet, at der ogsaa er stærk Trang til at skaffe Mænd Anledning til en fyldigere Uddannelse i Mejeristel, idet Mænd maa ansees at være mest skikkede til at forestaa Fællesmejerierne, hvis Antal er jævnt tiltagende.

Nedenstaaende Meddelelse over de Mejerier og Osterier, hvor der samles og behandles Mælk fra et større Antal Gaarde, støtter sig for Tiden indtil 1875 paa officielle Opgivelser, medens de for 1876—82 anførte Tal alene grunde sig paa Oplysninger, som underhaanden ere indhentede.

Af de nu bestaaende Mejerier og Osterier er oprettet:

i Aarene	1856—60	et Antal af	3.
- —	1861—65	- — -	7.
- —	1866—70	- — -	29.

i Aarene 1871—75 et Antal af 44.

- — 1876—82 - — - 85.

Ialt var der altsaa i 1882 i Drift et Antal af 168, og disse kunne efter de foreliggende Oplysninger antages at have behandlet ca. 60 Millioner Pd. Mælk. De fleste ere Fællesmejerier i egentlig Forstand, hvor altsaa Mælken leveres saagodtsom udelukkende af Mejeriets Ejere, og hvor Driften foregaaer for Leverandørernes fælles Regning; et ikke ringe Antal er dog blot bygget af Mælkeleverandørerne, medens Driften foregaaer for Regning af en Forpagter, der betaler Mælken med en paa Forhaand fastsat Pris; andre ere istandbragte af og drives af Aktieselskaber, der gjøre Indkjøb af Mælk saavel fra Aktiejerne som fra Andre, og nogle ejes endelig af Enkeltmand, der driver Forretningen for egen Regning. Erfaring synes at vise, at der kan opnaaes lige gunstige Resultater med hvilkensomhelst af de her nævnte Ordningsmaader; Resultatet beroer mest paa den personlige Dygtighed hos Bestyrelsen eller den Enkeltmand, der forestaaer Driften.

Af det anførte Antal er der omtrent 38 Osterier, som udelukkende eller næsten udelukkende tilvirke Fedost. Den overvejende Mængde af disse er samlet i en enkelt Egn, nemlig i Jarlsberg og Laurvigs Amt, hvor Mejeridriften allerede i en Aarrække har været baseret paa Tilvirkning af Fedost, hovedsagelig en Efterligning af Schweitzer- og hollandsk Ost. De øvrige Mejerier tilvirke Smør, Magerost (især Nøgelost) og af Vallen Myseost; fra mange af dem sælges der ogsaa skummet Mælk, og dette er da navnlig Tilfældet med det ikke ringe Antal Mejerier, ca. 30, der er anlagt i Byer. Mælken kan i de senere Aar, saavel ved Osterierne som ved de Mejerier, der ikke have haft Adgang til Salg af skummet Mælk i noget større Omfang, antages gjennemsnitlig at være udbragt til omtrent $4\frac{1}{2}$ Øre Netto pr. Pd., efter Fradrag af Driftsomkostninger. Ved Bymejerier, hvor Salg af Mælk danner en vigtig Indtægtskilde, har den været udbragt til 5 à 6 Øre pr. Pd. Paa Sætrene er der sammesteds i Sommermaanederne smaa »Sætermejерier« i Drift; ved disse

er Mælken paa Grund af dens Rigdom i Regelen udbragt til $5\frac{1}{2}$ à 6 Øre pr. Pd. Jeg skal sluttelig i denne Forbindelse nævne, at saakaldte »Smør foreninger« synes at vinde Fremgang i enkelte Egne, hvor Forholdene ikke ere gunstige for ordentlige Fællesmejerier. Smørret tilvirkes paa de enkelte Gaarde efter Regler, som ere vedtagne af alle Medlemmer, og samles derpaa til bestemte Tider for at sammenarbejdes og sælges. Exempelvis anføres, at der i Hedemarkens Amt i 1883 fandtes 18 saadanne Foreninger.

Husdyrenes Sundhedstilstand har i det forløbne Aar været god. Af Heste er der i 1883 ligesom i tidligere Aar udført endel til Sverige. Over Antallet foreligger der ikke Opgivelser; da Udførselen ialtfald drejer sig om nogle Tusinder, er den af Betydning for de Egne, hvorfra den foregaaer, navnlig Gudbrandsdalen og de Trondhjemske Amter. Det er især unge og kraftige Dyr, skikkede til Skovdrift og Brugsarbejde, som søges. Af de øvrige Husdyr er Udførselen fremdeles liden. Det norske Hornkvæg er jo lidet skikket til at optræde paa Englands Marked, der ellers ligger saa bekvemt for os. Af Faar har Udførselen været noget i Stigende i det forløbne Aar. Fra en enkelt Egn, nemlig Jæderen, er der exporteret henved 4000 Stkr., tildels med et godt Resultat.

Tilgangen paa Arbejdskraft var i det forløbne Aar vistnok ikke rigelig, og Arbejdspriserne ere nærmest i Stigende, men Arbejderforholdene synes dog ikke i Almindelighed at give Landmanden Grund til Klage, ialtfald ikke naar man sammenligner dem med Forholdene i andre Lande. Udvandringen var noget mindre end i 1882, men dog endnu meget betydelig. Den foregaaer jo for en stor Del fra Landets fattigste Egne, og naar man kjender de Vilkaar, hvorunder Befolkningen lever der, kan man ikke undres over, at saa Mange søge blidere Kaar hinsides Havet, om man end samtidig beklager, at vort eget Land ikke har Kapital nok og Virkefelt nok for alle de kraftige Arme og gode Villier.